

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет/інститут
Коломийський навчально-науковий інститут
Кафедра філології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Актуальні проблеми шевченкознавства: на допомогу вчителю

Освітня програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

Спеціальність 014 Середня освіта
014.01 Українська мова і література
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “31” серпня 2023 р.

м. Коломия, 2023

ЗМІСТ

- Загальна інформація
- Анотація до курсу
- Мета та цілі курсу
- Результати навчання (компетентності)
- Організація навчання курсу
- Система оцінювання курсу
- Політика курсу
- Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Актуальні проблеми шевченкознавства: на допомогу вчителю
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Викладач (-і)	К.ф.н, доц.. Васильчук М.М.
Контактний телефон викладача	4-46-60
E-mail викладача	mykolavasylychuk@ukr.net
Обсяг дисципліни	3 кредити, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Згідно з розкладом консультаційних годин викладачів кафедри філології

АНОТАЦІЯ

Предметом вивчення названої освітньої дисципліни є біографія Шевченка, його творчість та основні етапи розвитку науки про нього. Навчальна дисципліна передбачає розгляд історії, сучасного стану й перспектив подальшого розвитку цієї галузі історії української літератури. Освоєння дисципліни сприяє фаховому зростанню історика літератури. Водночас звертається особлива увага на методику викладання біографії Шевченка в загальноосвітній школі.

МЕТА І ЗАВДАННЯ

Метою вивчення дисципліни є: формування в студентів системного знання про шевченкознавство як один із чільних напрямків історії української літератури, про основні його досягнення і проблеми та перспективи подальшого розвитку, про специфіку аналізу Шевченкової творчості.

Вказана мета передбачає вирішення завдань:

- запропонувати аспірантам базові знання про біографію Шевченка та його творчість;
- ознайомити з основними етапами історії розвитку шевченкознавства;
- дати уявлення про головні напрями і течії сучасного шевченкознавства;
- навчити аспірантів коректному застосуванню традиційних і новітніх літературознавчих методологій до аналізу Шевченкової художньої спадщини,
- сприяти вдосконаленню навичок аналізу літературного твору.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен знати Шевченкову біографію, достовірні мемуарні джерела про поета, зміст програмних творів Шевченка, особливості їх поетики, основні етапи історії шевченкознавства, напрями і течії сучасного

шевченкознавства, найголовніші шевченкознавчі праці, вмiти інтерпретувати літературні твори Шевченка у тісному зв'язку з його біографією та образотворчою спадщиною, визначати головні риси поезики конкретного Шевченкового твору, аналізувати поточні шевченкознавчі праці щодо їхньої новизни та актуальності,

володіти сучасною літературознавчою термінологією, методами літературознавчого аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ І ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ

Результати навчання	Методи викладання і навчання	Форми оцінювання
Знати основні періоди Шевченкової біографії	Обговорення дискусійних моментів наукової біографії.	Поточний контроль.
Володіти сучасним літературознавчим інструментарієм в аналізі Шевченкової творчості.	Індивідуальне письмове завдання з інтерпретацією однієї з поезій Шевченка. Групове обговорення.	Поточний контроль шляхом колегіального оцінювання.
Знати основні етапи розвитку шевченкознавства. Володіти літературознавчою методологією. Відстежувати нові тенденції в розвитку шевченкознавства.	Узагальнення та усний виклад головних моментів прочитаної наукової літератури. Ознайомлення з рекомендованою літературою. Групове обговорення.	Підсумковий контроль.
Дотримуватися принципів академічної доброчесності і високої академічної культури.	Виконання письмових робіт відповідно до чинних вимог.	Поточний контроль.

ЗМІСТ КУРСУ

Вступне слово

Останні півтора десятиліття засвідчують поступальний розвиток шевченкознавства, каталізований не в останню чергу 200-літнім ювілеєм від дня народження поета. Плідне застосування новітніх літературознавчих методологій, уведення до наукового вжитку нових фактів і архівних документів, істотне розширення тематики досліджень – все це дає надію на подальше зростання шевченкознавства. Водночас історикам літератури часто бракує належних знань Шевченкової творчості, що негативно позначається на науковому рівні багатьох публікацій.

Курс шевченкознавства покликаний дати студентам глибокі, системні знання біографії Шевченка, щоб вони могли кваліфіковано протистояти навалі псевдосенсацій, які заповнили нині медійний простір. У межах курсу студенти здобудуть також уміння аналізувати Шевченкові поезії, пояснювати їх художні особливості тощо.

Лекції і практичні заняття передбачають дискусії з проблемних питань Шевченкової біографії, обговорення складних для інтерпретації творів, що удосконалить навички провадити коректну наукову полеміку. Конспективна історія шевченкознавства, яке є невіддільною частиною літературознавства, допоможе аспірантам осягнути здобутки науки про Шевченка на сучасному етапі.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Теми лекційних та практичних занять	Кількість годин
Модуль 1. Лекції 1–4	Біографія Шевченка. 1. Шевченкове життя до 1840 року. 2. Період після виходу першого «Кобзаря» до арешту 1847 р. 3. Арешт і заслання поета. 4. Повернення із заслання та останні роки життя.	8 год.
Семінар 1	Основні проблеми вивчення Шевченкової біографії. 1. Джерела біографії Шевченка. 2. «Білі плями» та дискусійні питання життєпису поета. 3. Спростування поширених у медіа «сенсаційних відкриттів» про Шевченка.	2 год.
Модуль 2. Лекції 5–7	Шевченкова творчість. 1. Творчість рання і періоду «трьох літ» (1843–1845). 2. Творчість періоду заслання (1847–1857). 3. Творчість останніх років життя.	6 год.
Семінар 2	Творчість рання і періоду «трьох літ». 1. Перші поетичні твори Шевченка. 2. Твори на історичну тематику. 3. Романтична традиція у Шевченковій поезії. 4. Формування художньої системи зрілого Шевченка. 5. Ораторський характер громадянської лірики цього періоду. 6. Образ ліричного героя. 7. Панорама суспільно-політичного буття Російської імперії в поемі «Сон (Комедія)». 8. Політична поема-містерія «Великий льох». Інвектива «Кавказ», послання «І мертвим, і живим...».	2 год.
Семінар 3	Творчість періоду заслання 1. Вірші в народнопісенному дусі (пісні і ліричні мініатюри). 2. Особиста лірика. 3. Історичні поезії цього періоду. 4. Побутові поеми. 5. Тематика та художні особливості повістей. 6. Щоденник поета.	2 год.
Семінар 4	Творчість останніх років життя. 1. Еволюція Шевченкової образності. 2. Жанрова система поезії Шевченка. 3. Останній рік утворчості поета. 4. Головні твори цього періоду, їх характеристика.	2 год.
Модуль 3. Лекції	Основні етапи розвитку шевченкознавства. 1. Прижиттєва критика. Шевченкознавство другої половини	6 год.

8–10	XIX – першої половини XX століття: закономірності розвитку. 2. Шевченкознавство другої половини XX: основні тенденції. 3. Шевченкознавство на сучасному етапі: провідні напрямки.	
Семінар 5	Історія шевченкознавства. 1. Періодизація шевченкознавства. Оформлення його в окремий напрям історії літератури. 2. Прижиттєва критика. 3. Основні шевченкознавчі праці другої половини XIX ст. Студії І. Франка. 4. Шевченкознавство у 1920-ті роки – труднощі зростання. Розгром 1930-х років. 5. Шевченкознавство другої половини XX ст.: постаті й проблеми. 6. Напрямки сучасного шевченкознавства. Провідні постаті.	2 год.

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ

Форми оцінювання	Кількість	Максимум балів за 1	Разом
Робота на практичному занятті	5	10	50
Письмова робота	1	20	20
Самостійна робота	3	10	30
Разом:			100

Оцінювання успішності за кожним із запланованих видів робіт здійснюється відповідно до таких критеріїв:

Види робіт	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання
Тези доповіді, матеріали наукової статті.	21–25	Тези доповіді, матеріали наукової статті підготовлено й подано вчасно. Виклад структурований, послідовний, містить ознаки самостійного осмислення теми. Аспірант засвідчує належний рівень розуміння проблематики, здатність робити самостійні висновки, критично оцінювати наукову літературу, вміє відповідати на поставлені питання.

	16–20	Тези доповіді, матеріали наукової статті підготовлено й подано вчасно. Виклад достатньо структурований, послідовний. Аспірант засвідчує належний рівень розуміння проблематики, однак йому бракує вміння робити самостійні висновки, критично оцінювати наукову літературу. Виклад хвибує на окремі фактологічні неточності, стилістичну незугарність.
	1–15	Тези доповіді, матеріали наукової статті подано із запізненням. Текст містить пропуски і хибні твердження.
Самостійна робота (підготовка наукових повідомлень за темами для самостійного опрацювання)	10	Повідомлення підготовлено й виголошено вчасно, із кваліфікованим використанням рекомендованої наукової літератури. Повідомлення логічно побудоване, послідовне, містить ознаки самостійного підходу. Доповідач володіє матеріалом, доречно відповідає на питання аудиторії.
	5–9	Повідомлення підготовлено вчасно, але воно не відповідає зазначеними вище вимогам.
	1–4	Повідомлення неповне, не охоплено важливу наукову літературу. Доповідач не засвідчує належну фахову підготовку, не вміє відповідати на поставлені питання.

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної шкали оцінювання в національну 4-бальну шкалу та шкалу ECTS

Сума балів за всівиди навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Залік
91–100	A (відмінно)	Відмінно	Зараховано
81–90	B (дуже добре)	Добре	
71–80	C (добре)		
66–70	D (задовільно)	Задовільно	
60–65	E (достатньо)		
30–59	FX (незадовільно – з можливістю повторного складання)	Незадовільно	Не зараховано
1–29	F (неприйнятно – з обов'язковим повторним курсом)		

Мінімальний пороговий рівень оцінки за роботу в семестрі (допуск до екзамену) становить 30 балів. **У разі отримання оцінки «неприйнятно»** (нижче від 29 балів) аспірант зобов'язаний повторно вивчити дисципліну. У разі отримання оцінки «незадовільно» аспірант має право на два перескладання: викладачеві та комісії. При цьому максимальна підсумкова оцінка після перескладання може бути лише «достатньо». Замість перескладання комісії аспірант може обрати повторне вивчення дисципліни.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

1. Вільно спілкуватися з професійних питань державною мовою усно і письмово, використовувати її для організації ефективної комунікації та навчання.
2. Знати і розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію української мови і літератури, вміти застосовувати набуті знання у професійній діяльності.
3. Знати норми української літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.
4. Характеризувати регіональні особливості фольклору та діалектного мовлення, застосовувати набуті знання під час проходження відповідних практик та в практичній роботі вчителя.
5. Організовувати процес свого навчання і самоосвіти (самостійної роботи); професійнометодичну та навчальну діяльність.

6. Дотримуватись правил сталого розвитку, берегти фізичне та психоемоційне здоров'я.

7. Мати навички пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел, кваліфіковано презентувати результати професійної (педагогічної, наукової, інноваційної) діяльності із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

8. Осмислювати літературознавчі концепції, володіти методами літературознавчих досліджень, компаративного аналізу, інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури, усної народної творчості.

9. Уміти аналізувати й застосовувати у практичній діяльності набуті знання про закономірності літературного процесу на діахронному і синхронному зрізах і творчість знакових письменників у національному і світовому контексті.

10. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

11. Діагностувати індивідуальні навчальні особливості учнів та опікуватися різними категоріями учнів з особливими освітніми потребами під час планування та навчання.

12. Усвідомлювати рівні можливості колег та учнів, задіяних у навчально-виховному процесі (расові, гендерні, релігійні, політичні тощо), встановлювати ефективну комунікацію з представниками різних субкультур.

13. Мати навички відбирати навчальний матеріал, що відповідає процесу комунікації й посильний та доступний для учнів різних вікових груп у закладах середньої освіти, передбачати можливі навчальні проблеми, з якими учні можуть зіткнутися на уроці.

14. Бути здатним визначати рівень особистісного і професійного розвитку, моделювати індивідуальну освітню траєкторію.

15. Використовувати знання іноземних мов для успішної комунікації у професійній діяльності.

16. Організовувати та проводити виховні заходи в навчальних закладах.

17. Уміти аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень у сферах літературознавства, мовознавства, методики вивчення фахових дисциплін; оцінювати результати власних наукових досліджень з використанням сучасних методів науки, інформаційних та інноваційних технологій.

18. Оцінювати розвиток мовознавчої, літературознавчої думки від давнини до сучасності, знати відомі праці українських і зарубіжних філософів, лінгвістів, культурологів, літературознавців.

19. Реалізовувати громадянські права і обов'язки, соціальну і громадянську відповідальність, дотримуватись правових та етичних норм у вирішенні конфліктних ситуацій.

20. Дотримуватись правил академічної доброчесності.

ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Виконання навчальних завдань та загалом освітньо-науковий процес мають відповідати вимогам [Положення про академічну доброчесність наукових співробітників і здобувачів освіти ступеня доктора філософії та доктора наук.](#)

Рекомендована література

Базова

1. Большаков Л. Н. Їхав поет із заслання: пошуки, роздуми, дослідження. К., 1977.
2. Большаков Л. Н. Літа невольничі. Книжка пошуків і досліджень про Шевченка періоду заслання. К., 1971.
3. Бородін В. С., Кирилук Є. П., Смілянська В. Л., Шабліовський Є. С., Шубравський В. Є. Т. Г. Шевченко: Біографія. К., 1984.
4. Грабович Г. Поет як міфотворець. Семантика символів у творчості Тараса Шевченка. К., 1998.
5. Грабович Г. Шевченко, якого не знаємо. З проблематики символічної автобіографії та сучасної рецепції поета. К., 2000 (2014).
6. Дзюба І. Тарас Шевченко. Життя і творчість. К., 2005 (2008).
7. Дзюба І. Тарас Шевченко серед поетів світу. К., 2017.
8. Дудко В. Тарас Шевченко: джерелознавчі студії. К., 2014.
9. Жур П. Третя зустріч: Хроніка останньої мандрівки Т. Шевченка на Україну. К., 1970.
10. Жур П. Шевченківський Петербург. К., 1972.
11. Жур П. Літо перше: З хроніки життя і творчості Тараса Шевченка. К., 1979.
12. Жур П. Дума про Огонь: З хроніки життя і творчості Тараса Шевченка. К., 1985.
13. Жур П. Шевченківський Київ. К., 1991.
14. Жур П. Труди і дні Кобзаря. К., 2003.
15. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. К., 1994, 2004.
16. Івакін Ю. О. Коментар до «Кобзаря» Шевченка. Поезії до заслання. К., 1964.
17. Івакін Ю. О. Коментар до «Кобзаря» Шевченка. Поезії 1847–1861 рр. К., 1968.
18. Івакін Ю. О. Сатира Шевченка. К., 1959.
19. Кониський О. Тарас Шевченко-Грушівський. Хроніка його життя. К., 1991.
20. Одарченко П. Тарас Шевченко і українська література: Зб. ст. К., 1994.
21. Павличко С. Моделі шевченкознавства в радянській і нерадянській науці // Світи Тараса Шевченка: Зб. ст.: Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто; Л., 1991.
22. Росовецький С. Шевченко і фольклор. К., 2015.
23. Смілянська В. Л. Біографічна шевченкіана (1861–1981). К., 1984.
24. Смілянська В. Л. Шевченкознавчі роздуми. К., 2005.
25. Спогади про Тараса Шевченка. К., 2010 (2011).
26. Тарас Шевченко в критиці. К., 2013–2016. Т. I–II.
27. Тарас Шевченко: Документи та матеріали до біографії. 1814–1861. К., 1982.
28. Тарас Шевченко у приватному житті. К., 2014.
29. Творчий метод і поетика Т. Г. Шевченка. К., 1980.
30. Теми і мотиви поезії Тараса Шевченка. К., 2008.
31. Франко І. Шевченкознавчі студії. Л., 2005.
32. Чамата Н. Лірика Тараса Шевченка. Аналізи й інтерпретації. К., 2014.
33. Шагінян М. Тарас Шевченко. К., 1970.
34. Шевченківська енциклопедія: В 6 т. К., 2012–2015.
35. Шевченкознавство. Підсумки й проблеми. К., 1975.
36. Яцюк В. Віч-на-віч із Шевченком: Іконографія 1838–1861 років. К., 2004.
37. Яцюк В. Малярство і графіка Тараса Шевченка: Спостереження,

інтерпретації.К., 2003.

Додаткова

1. Бойко Ю. Творчість Тараса Шевченка на тлі західноєвропейської літератури //Бойко Ю. Вибрані праці. К., 1992.
2. Боронь О. Спадщина Кобзаря Дармограя: джерела, типологія та інтертекст Шевченкових повістей. К., 2017.
3. Івакін Ю. Нотатки шевченкознавця. К., 1986.
4. Коцюбинська М. Х. Етюди про поезику Шевченка. Літературно-критичний нарис. К., 1990.
5. Луцький Ю. Між Гоголем і Шевченком. К., 1998.
6. Мовчанюк В. П. Медитативна лірика Т. Г. Шевченка. К., 1993.
7. Нахлік Є. К. Доля – Los – Судьба: Шевченко і польські та російські романтики.Л., 2003.
8. Пахаренко В. Шевченко як геній. Природа, своєрідність і стратегії інтерпретації геніяльності поета. Черкаси, 2013.
9. Росовецький С. Шевченко. Сучасна біографія. К., 2020.

Видання творів Шевченка

- Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів: У 12 т. К., 2001–2014.
- Шевченко Т. Г. Альбом 1845 року / Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка НАН України; упорядкув. С.А. Гальченка. – Факс. вид. з дод. Дніпродзержинськ, 2012.
- Шевченко Т. Альбом малюнків, 1841–1843 / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України; упоряд. С. А. Гальченка. Факс. вид. з дод. К., 2013.

Інформаційні ресурси

http://litopys.org.ua/links/taras_shevchenko.htm

<http://kobzar.ua/>